

Vierjaarlijkse Prijs van de KANTL voor Literatuurstudie 2023

(periode 2019-2022)

Marlou De Bont, *'Een zoete ontroering van medelyden'*.
Sentimentalisme in Hendrik Conscience's zedenromans (Universität
Wien/Universiteit Antwerpen, 2021)

Juryverslag

Marlou Joseline DE BONT: *"Een zoete ontroering van medelyden"*. *Sentimentalisme in Hendrik Conscience's zedenromans*. Dubbeldoctoraat Universität Wien/Universiteit Antwerpen, 2021. Promotores Herbert van Uffelen en Kevin Absillis.

De auteur van deze dissertatie wil Conscience's zedenromans op een vernieuwende, historiserende manier lezen vanuit een internationaal perspectief. Ze doet dat overtuigend in een helder gestructureerde studie. Probleemstelling en corpus zijn duidelijk geformuleerd en adequaat begrensd. Vooral de paragraaf *Onderzoeksvragen* is een goed voorbeeld van de evenwichtige combinatie van breedte en focus in dit onderzoek. Het vervolg van de tekst maakt de hier gedane beloftes meer dan waar.

Het pathos in Conscience's proza, zo betoogt De Bont, dient bestudeerd te worden vanuit 19de-eeuwse opvattingen over sentimentaliteit, en niet vanuit 20ste-eeuwse visies op de ontwikkeling van de Vlaamse roman en zijn sociale functies. Dat waren interpretaties die gevoeligheid automatisch associeerden met eenvoudige genres en een dito lezerspubliek. Conscience's internationale receptie wettigt een nieuwe, andere leeswijze, een *historische* lezing van zijn sentimentele pathetiek binnen een transnationaal perspectief op emotionerende vertelstrategieen. De Bont is goed op de hoogte van de recente *affective turn* in de cultuurwetenschappen en van de discussies daarover. Het sentimentalisme wordt bondig en helder afgebakend, als een fenomeen dat wereldbeeld, culturele codes en conventies, topoi en narratieve strategieën omvat. Bij Conscience is het een bewust gekozen middel om emotie en sociaal bewustzijn op te wekken.

Conscience wordt overtuigend geplaatst binnen het Belgische literaire veld van zijn tijd, met aandacht voor o.m. uitgeefmilieus in een linguïstisch verdeeld land dat aanvankelijk toch een Belgisch-nationale cultuur nastreefde. Na het macro-niveau van de institutionele inkadering geeft de studie ook een zorgvuldige discursieve analyse van Conscience's verhalende teksten en hun effecten op de lezer. Zo pleegt hij zich zeer visueel uit te drukken, wat door tal van passende illustraties nog wordt geaccentueerd.

De theoretische basis voor de analyses wordt zorgvuldig gelegd, met verwijzingen naar o.m. de polysysteemtheorie, de habitustheorie van Bourdieu en de repertoirebenadering van Swidler. De analyses van de romans volgen diachroon op elkaar, van *Wat eene moeder lyden kan* (1841) tot en met *De schat van Felix Roobeek* (1878), en kunnen als voorbeeld dienen voor vergelijkbare corpora van andere auteurs in de 19de eeuw. (Bijvoorbeeld de dorpsnovellen). De receptie van het corpus in de kritiek en de literatuurgeschiedenis wordt trefzeker weergegeven.

Ook stilistisch verdient deze studie een compliment. De schaarste aan jargon bij de bespreking van de verschillende moderne theorieën doet weldadig aan. Bij herhaling wordt de lezer getroffen door het oplichten van interessante en elegant geformuleerde motieven, zoals de culturele en literaire knipogen in sommige hoofdstuktitels, woordgroepen als de 'basisstructuur van de sentimentele retoriek', het 'liefdadige kijken' dat het belang van visualisering en tevens de rol van gender én klasse in Consciences teksten demonstreert, 'de verteller als wetenschapper' over de relatie met de fysiologieën, 'een hiërarchie van slachtoffers', 'narratief boekhouden', enz. H

Het slot van de studie laat zien dat het onderzoek de beoogde doelen heeft bereikt. De ontwikkelingen in Consciences sentimentalistische retorica worden getraceerd, tegen de achtergrond van internationale evoluties, zowel in het literaire veld als bij het lezerspubliek. Er worden waardevolle suggesties gedaan voor verder onderzoek. 'Deze studie wordt een referentiewerk', aldus een van de juryleden.

De jury voor de Prijs Literatuurstudie 2023 draagt hierbij Marlou De Bont voor als laureaat.

De jury

Hugo Brems

Piet Couttenier

Arie Gelderblom (voorzitter)

Lut Missinne